

Stručni rad

■ Osiguranje od odgovornosti pomorskog agenta

Biserka Rukavina¹

Sažetak: Poslovanje pomorskog agenta u Republici Hrvatskoj uređeno je prvenstveno Pomorskim zakonikom, Pravilnikom o uvjetima za obavljanje djelatnosti pomorskog agenta, te pravima i obvezama pomorskog agenta te Općim uvjetima poslovanja pomorskih agenata kao autonomnim pravnim aktom. Njegova posebnost prepoznaje se u činjenici da radi u tuđe ime i za tuđi račun. Prilikom obavljanja poslova za svog principala, bilo da se radi o poslovima prihvata i otpreme brodova ili poslovima posredovanja, pomorski agent se izlaže brojnim rizicima koji mogu dovesti do nastanke štete te njegove financijske odgovornosti. U radu se analiziraju uvjeti osiguranja od odgovornosti pomorskog agenta u Republici Hrvatskoj, a posebna pozornost usmjerena je na ulogu Međunarodnog kluba prometnih posrednika (engl. International Transport Intermediaries Club-ITIC) kao vodećeg pružatelja usluga osiguranja profesionalnih zahtjeva za naknadom u pomorskom prometu.

Ključne riječi: pomorski agent, djelatnosti pomorskog agenta, osiguranje odgovornosti, Međunarodni klub prometnih posrednika

1. UVOD

Djelatnost pomorskog agenta u Republici Hrvatskoj prepoznata je kao poseban institut u hrvatskom pravnom sustavu. Pomorski zakonik (u daljnjem tekstu: PZ)² kao krovni zakon u pomorstvu ne daje definiciju pomorskog agenta što se može smatrati određenim propustom zakonodavca, ali sadrži odredbe o ugovoru o pomorskoj agenciji tako da je riječ o imenovanom ugovoru koji uređuje međusobna prava i obveze pomorskog agenta i nalogodavatelja.³ Obzirom da se odredbe o

1 prof. dr. sc. Biserka Rukavina, Pomorski fakultet Sveučilišta u Rijeci, e-mail: biserka.rukavina@pfri.uniri.hr

2 NN 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15, 17/19.

3 Ovdje treba obratiti pozornost na različitost terminologije koja se koristi u pojedinim zakonskim tekstovima. PZ koji predstavlja lex specialis u odnosu na ugovor o pomorskoj agenciji koristi izraz nalogodavatelj, dok se u ZOO-u (koji predstavlja lex generalis) koristi izraz nalogodavac. Terminološka razilaženja nastavljaju se i u domeni korištenja izraza pomorski agent i pomorska agencija koji predstavljaju istoznačnicu, iako se u praksi izraz pomorski agent češće veže uz fizičku osobu odnosno samog djelatnika u pomorskoj agenciji.

ugovoru o pomorskoj agenciji nalaze u svega deset članaka PZ-a,⁴ podrazumijeva se supsidijarna primjena Zakona o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO)⁵ posebno u dijelu koji se odnosi na ugovor o djelu, ugovor o nalogu, ugovor o trgovinskom zastupanju i poslovodstvo bez naloga, ali i u dijelu koji se odnosi na ugovor o osiguranju. Ugovorom o pomorskoj agenciji, pomorski agent se obvezuje, na temelju opće ili posebne punomoći, u ime i za račun nalogodavatelja, obavljati pomorske agencijske poslove te poslove pomaganja, posredovanja i zastupanja, a nalogodavatelj se obvezuje pomorskom agentu nadoknaditi troškove i platiti nagradu.⁶ Na strani nalogodavatelja mogu se naći različite osobe, ali najčešće se radi o brodovlasniku odnosno brodaru, ali mogu biti i osobe koje imaju interes nad teretom.

Kako bi se dodatno regulirala određena statusno pravna pitanja poslovanja pomorskih agenata, 2007. godine donijet je Pravilnik o uvjetima za obavljanje djelatnosti pomorskog agenta te pravima i obvezama pomorskog agenta⁷ kojim se propisuju uvjeti za obavljanje djelatnosti pomorskog agenta, prava i obveze pomorskog agenta, te ispitni program i način polaganja ispita za stjecanje zvanja pomorskog agenta (u daljnjem tekstu: Pravilnik). U kontekstu ovog istraživanja posebno je značajan čl. 5. Pravilnika temeljem kojeg pomorski agent mora imati na raspolaganju vlastita financijska sredstva od najmanje 120.000 kuna ili drugo odgovarajuće jamstvo u bankama, financijskim institucijama ili drugim društvima kako bi se upisao u Upisnik pomorskih agenata i počeo obavljati svoju djelatnost. Jamstva mogu biti zamijenjena odgovarajućim nacionalnim ili međunarodnim osiguranjem te moraju postojati za cijelo vrijeme obavljanja djelatnosti pomorskog agenta. Potrebno je istaknuti kako bi Pravilnik svakako trebalo mijenjati u dijelu u kojem se kao novčana jedinica navodi kuna, ali i dio odredbe koji propisuje minimalni iznos financijskih sredstava. Kao što je navedeno, Pravilnik je donijet 2007. godine. Protekom više od 15 godina, vrijednost novca se promijenila i pod utjecajem inflacije, rasta troškova i vrijednosti imovine koja može biti uključena u procese djelovanja pomorskih agenata potrebno je preispitati dostatnost propisanih minimuma.

Pomorski agenti iskoristili su mogućnost da svoju djelatnost dodatno reguliraju autonomnim pravnim aktom te su 2009. godine donijeli Opće uvjete poslovanja pomorskih agenata Hrvatske.⁸ Opće uvjete ugovora ZOO definira kao ugovorne odredbe sastavljene za veći broj ugovora koje jedna ugovorna strana (sastavljač) prije ili u trenutku sklapanja ugovora

4 Čl. 674.- 683.

5 NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23.

6 Čl. 674. PZ-a.

7 NN 82/07.

8 Iako se u ZOO-u koristi izraz „opći uvjeti ugovora“, u praksi je uvriježen izraz „opći uvjeti poslovanja“ ili samo „opći uvjeti“.

predlaže drugoj ugovornoj strani, bilo da su sadržani u formularnom (tipskom) ugovoru, bilo da se na njih ugovor poziva.⁹ Opći uvjeti ugovora dopunjuju posebne pogodbe utvrđene među ugovarateljima u istom ugovoru, i u pravilu ih kao i one obvezuju. U slučaju neslaganja odredbi općih uvjeta i posebnih pogodbi, vrijede posebne pogodbe. Opći uvjeti ugovora moraju se objaviti na uobičajeni način, a bitno je naglasiti da ugovornu stranu obvezuju ako su joj bili poznati ili morali biti poznati u vrijeme sklapanja ugovora.¹⁰ Općim uvjetima poslovanja pomorskih agenata proširen je krug poslova koje može obavljati pomorski agent tako da se osim osnovnih poslova navode i sporedni poslovi.

2. DJELATNOSTI POMORSKOG AGENTA

Obzirom da djelatnosti pomorskog agenta determiniraju vrstu osiguranja (osiguranje od ugovorne odgovornosti i osiguranje od izvanugovorne odgovornosti) i širinu pokrića (ovisno o tome radi li se o lučkom agentu, agentu posredniku, agentu tereta i sl.), u nastavku rada prikazat će se temeljni poslovi pomorskog agenta kako su prepoznati u pravnom sustavu Republike Hrvatske. Odredbom čl. 674. PZ-a propisano je kako se ugovorom o pomorskoj agenciji pomorski agent obvezuje, na temelju opće ili posebne punomoći, u ime i za račun nalogodavatelja, obavljati pomorske agencijske poslove te poslove pomaganja, posredovanja i zastupanja. Ova odredba opravdano je bila izložena određenim kritikama (Borčić, 2009)¹¹ jer razlikuje dvije grupe poslova: a) pomorsko agencijski poslovi, b) poslovi pomaganja, posredovanja i zastupanja. Podjela je nelogična jer zastupanje, posredovanje i pomaganje predstavlja „pravni alat“ za obavljanje pomorsko agencijskih poslova. Uloga pomorskoga agenta mijenja se ovisno o vrsti posla tako da će primjerice njegova posrednička uloga biti dominantna prilikom posredovanja pri sklapanju ugovora o iskorištavanju brodskog prostora, a uloga zastupnika prilikom prihvata i otpreme broda u luci. Obzirom da je nemoguće navesti sve poslove koje pomorski agent obavlja, pri kreiranju zakonskih odredbi koristio se egzemplifikativni pristup. Prema čl. 675. PZ-a pomorski agencijski poslovi jesu posebice oni koji se odnose na plovidbu, brodove i njihovo iskorištavanje, posadu, a osobito na: prihvaćanje i otpremanje brodova, posredovanje pri sklapanju ugovora o iskorištavanju brodova, kupoprodaji, gradnji, preinaci i popravku brodova, osiguranju brodova, tereta i interesa, opskrbi zalihama, te na brigu o putnicima i posadi.¹² Tome

9 Čl. 295. st. 1.

10 Čl. 295. st. 4. i 5.

11 Predlaže se sljedeća definicija ugovora o pomorskoj agenciji: „Ugovorom o pomorskoj agenciji pomorski agent obvezuje se, na temelju opće ili posebne punomoći, u ime i za račun nalogodavatelja, obavljati pomorske agencijske poslove poglavito one pomaganja, posredovanja i zastupanja.“

12 Izmjenama PZ-a iz 2019. godine dodani su poslovi pomorskog agenta koji se odnose na posadu.

valja dodati i vrlo važnu ulogu pomorskih agenata u pribavljanju pravne pomoći brodu odnosno njegovom zapovjedniku i posadi, suradnju s P.&I. osigurateljima, organizaciju pregleda šteta na teretu, brodu i opremi, suradnju s likvidatorima zajedničkih havarija, pribavljanju potrebne dokumentacije i sl. (Mandić i Lovrić, 2019:44).¹³ U nastavku rada opisat će se osnovi poslovi pomorskog agenta, a to su poslovi zastupanja prilikom prihvata i otpreme broda, zastupanje pred tijelima javne vlasti te poslovi posredovanja.

2.1 Poslovi zastupanja

Pri navođenju poslova pomorskoga agenta zakonodavac u prvom redu ističe prihvata i otpremu brodova (čl. 675. PZ-a). Radi se o klasičnim poslovima pomorskog agenta koji su vezani uz svaki dolazak i odlazak broda bilo da se radi o međunarodnoj ili nacionalnoj plovidbi. Razvojem informacijskih tehnologija čiji je cilj pojednostaviti i uskladiti administrativne postupke koji se primjenjuju u pomorskom prijevozu te standardiziranjem elektroničkog prijenosa informacija i racionaliziranjem službenog postupka prijave i odjave dolaska broda, pomorski agenti prilagođavaju svoja znanja i vještine novim potrebama na pomorskom tržištu.¹⁴ Uvjeti i način dostave, prikupljanja i razmjene isprava, dokumenata i podataka o pomorskom prometu u konvencionalnom i elektroničkom obliku, kao i način i uvjeti izdavanja odobrenja za slobodan promet s obalom, odnosno odobrenja za isplovljenje broda propisani su Pravilnikom o ispravama, dokumentima i podacima o pomorskom prometu, te o njihovoj dostavi, prikupljanju i razmjeni, kao i o načinu i uvjetima izdavanja odobrenja za slobodan promet s obalom.¹⁵ Odredbe ovog Pravilnika koje se odnose na brod obvezni su primjenjivati brodar, kompanija, zapovjednik broda odnosno pomorski agent broda.¹⁶

Poslovi prihvata i otpreme broda obuhvaćaju sve potrebne formalnosti tijekom dolaska i odlaska broda. Tijekom dolaska i odlaska broda u/ iz luke pomorski agent u ime i za račun broдача obavlja poslove pred lučkim i drugim javnim vlastima. To se prvenstveno odnosi na stupanje u odnose s lučkom kapetanijom, lučkom upravom, policijom, zdravstvenim vlastima i carinom. To su institucije koje vode brigu o sigurnosti plovidbe, redu u lukama, sigurnosti, sanitarnim poslovima te carinskoj zaštiti države.

¹³ Vidjeti čl. 5. Općih uvjeta poslovanja pomorskih agenata Hrvatske.

¹⁴ Prvenstveno se misli na dosege Direktive 2010/65/EU o službenom postupku prijave za brodove koji dolaze u luke i/ili odlaze iz luka država članica i o stavljanju izvan snage Direktive 2002/6/EZ.

¹⁵ Čl. 1. Pravilnika o ispravama, dokumentima i podacima o pomorskom prometu, te o njihovoj dostavi, prikupljanju i razmjeni, kao i o načinu i uvjetima izdavanja odobrenja za slobodan promet s obalom, NN 70/13, 55/15, 103/17, 13/20, 146/23.

¹⁶ Prema čl. 3. st. 1. točka 16. Pravilnika pomorski agent je pravna ili fizička osoba koja je upisana u Upisnik pomorskih agenata u skladu s odredbama PZ-a i odgovarajućih podzakonskih propisa koja je ovlaštena u ime i za račun broda obavljati poslove prihvata i/ili otpreme broda uključujući razmjenu podataka, dokumenata i isprava.

Zastupanje broдача u odnosima s lučkim i javnim vlastima, jednako kao i zastupanje prilikom prihvata i otpreme broda, obuhvaća poslove zastupanja koje pomorski agent obavlja jer bi te radnje inače morao obaviti brodar prema prinudnim propisima države u čijoj luci se njegov brod nalazi. (Mandić).

Valja istaknuti kako prilikom obavljanja ovih poslova pomorski agent djeluje kao neposredni zastupnik nalogodavatelja u okvirima dane punomoći. Da bi zadržao taj status, on mora izriječno istaknuti svoje svojstvo agenta. U protivnom će se u odnosu na osobu u dobroj vjeri smatrati da radi u svoje ime, a ne u ime principala.¹⁷

2.2 Poslovi posredovanja

Poslovi posredovanja ubrajaju se također u osnovne poslove pomorskog agenta. Posredovanje je pravni posao u kojem posrednik dovodi u vezu s nalogodavcem osobu koja bi s njim pregovarala o sklapanju poslova (ugovora).¹⁸ Posredovanje je spajanje dviju ugovornih strana te obuhvaća brojne radnje koje pomorski agent mora obaviti želi li uspješan rezultat posredovanja. To je praćenje tržišta, prikupljanje i davanje informacija strankama, primanje i davanje ponuda, objašnjavanje pojedinih klauzula ugovora te otklanjanje nesporazuma. (Poljanec, 2019:266).

Raščlambom odredbe iz 675. PZ-a poslove posredovanja pomorskog agenta možemo podijeliti u nekoliko skupina. Prvu skupinu čini posredovanje prilikom sklapanja ugovora o iskorištavanju pomorskih brodova. Sistematizaciju ovih ugovora pronalazimo u čl. 442. PZ-a koji razlikuje ugovore o pomorskom plovidbenom poslu¹⁹ i ugovor o zakupu broda. Za ove ugovore važno je istaknuti kako pomorski agent može, na temelju izričitog ovlaštenja obiju ugovornih strana, potpisati u ime i za račun obiju ugovornih strana ugovor o iskorištavanju brodova. O tome postoji izričita odredba u PZ-u,²⁰ a takav stav potvrđen je i u sudskoj praksi.²¹ Druga skupina objedinjava poslove kupnje, gradnje i popravka brodova. Obzirom na specifičnu prirodu posla posebno su izdvojeni poslovi posredovanja pri osiguranju broda, tereta i ostalih interesa. Posljednju skupinu čine poslovi posredovanje pri zapošljavanju pomoraca koje je regulirano posebnim podzakonskim aktom, a to je Pravilnik o posredovanju pri zapošljavanju pomoraca.²² Iako ovaj Pravilnik

17 Čl. 680. PZ-a.

18 Čl. 835. ZOO-a.

19 Prema čl. 443. PZ-a ugovori o pomorskom plovidbenom poslu dalje se dijele na: ugovor o prijevozu stvari morem, ugovor o prijevozu putnika morem, ugovor o tegljenju, odnosno potiskivanju morem te ugovori koji se odnose na druge pomorske plovidbene poslove.

20 Čl. 679.

21 Vidjeti presudu VSRH, Rješenje broj: Revt 66/06-2 od 8. ožujka 2007.

22 NN 55/18.

ne koristi izraz pomorski agent već izraz „posrednik“, iz njegove sadržajne komponente proizlazi kako se radi o agentu.²³ Za svaki sklopljeni ugovor, pomorski agent dužan je u posrednički dnevnik ubilježiti bitne podatke o ugovoru koji je sklopljen njegovim posredovanjem i izdati izvadak iz te knjige potpisan od njegove strane. Ova obveza proizlazi kako iz ZOO-a²⁴ tako i iz Općih uvjeta poslovanja pomorskih agenata Hrvatske.²⁵ Ipak postoji odgovarajuća razlika. Prema Općim uvjetima poslovanja pomorski agent dužan je voditi posrednički dnevnik i izdavati posrednički list za poslove u kojima posreduje što znači da nije od posebnog značaja činjenica da je temeljem njegovog posredovanja stvarno i došlo do sklapanja ugovora. Može se zaključiti kako odredbe iz ZOO-a i Općim uvjetima poslovanja po pitanju vođenja posredničkog dnevnika nisu ujednačene.

3. ODGOVORNOST POMORSKOG AGENTA

U suvremenom poslovanju pomorskih agenata postoji sve veći broj djelatnosti koje su izvor povećane opasnosti za nastanak štete. Pomorski agent u svom svakodnevnom poslovanju redovito ulazi u odnose sa svojim nalogodavateljem, sa zapovjednikom broda, krcateljima, primateljima, otpremnicima, te ostalim dionicima koji pružaju usluge agentovu nalogodavatelju. Ostale stranke koje daju usluge agentovu nalogodavatelju jesu tvrtke koje pružaju lučko-skladišne usluge, tvrtke koje opskrbljuju brodove hranom, opremom i ostalim zalihama. Prisutnost velikom broja dionika i dinamika odvijanja poslovnih procesa u pomorskoj industriji neminovno dovodi do šteta odnosno do odgovornosti za naknadu nastale štete.

3.1 Ugovorna odgovornost pomorskog agenta

Odgovornost pomorskog agenta prema nalogodavatelju uvjetovana je postojanjem i sadržajem ugovora o pomorskoj agenciji, te nastaje propustom ili povredom obveza koje je pomorski agent preuzeo da obavi u ime i za račun nalogodavatelja. Pomorski agent odgovara nalogodavatelju za štetu koja se može pripisati njegovoj krivnji ili krivnji njegovih djelatnika. Za štete uzrokovane krivnjom osoba kojima se pomorski agent u svom poslovanju služi ili koje pružaju usluge

23 Prema čl. 2. st. 1. t. 3. Pravilnika posrednik je pravna osoba koja obavlja poslove posredovanja pri zapošljavanju pomoraca na brodovima hrvatske i strane državne pripadnosti u ime broдача ili raspoređivanjem pomoraca kod broдача i ispunjava uvjete propisane ovim Pravilnikom. Također i sama Udruga hrvatskih posrednika pri zapošljavanju pomoraca (CROSMA) koja predstavlja neprofitnu pravnu osobu koja okuplja hrvatske posrednike pri zapošljavanju pomoraca kao svoje članice navodi agencije. Vidjeti na <https://www.crosma.hr/hr/>

24 Čl. 843.

25 Vidjeti čl. 11.

nalogodavatelju, pomorski agent odgovara samo za grubu nemarnost u izboru tih osoba, ako su štete u uzročnoj svezi s radnjama ili propustima tih osoba.²⁶

Ugovorna odgovornost prema nalogodavatelju može postojati zbog: a) postupanja protivno nalogu nalogodavatelja, b) prekoračenja ugovornih ovlaštenja, c) propusta u dužnoj pažnji, d) neobavješćavanja ili pogrešnog obavješćavanja nalogodavca, te e) nepolaganja računa nalogodavatelju.

Odgovornost pomorskog agenta pod a), b) i c) temelji se na kršenju odredbe iz čl. 678. PZ-a, čl. 11. Pravilnika, te čl. 5. st. 2. Općih uvjeta poslovanja pomorskih agenata Hrvatske. Temeljem čl. 678. PZ-a pomorski agent obavezan je i ovlašten uporabom dužne pažnje, u granicama danog ovlaštenja, obavljati poslove koji su potrebni ili uobičajeni za izvršenje dobivenog naloga.²⁷ U praksi može biti sporno koji se poslovi mogu ili trebaju smatrati uobičajenim za izvršenje dobivenog naloga odnosno da li je i u kojoj mjeri došlo do prekoračenja danih ovlasti.²⁸ Opseg ovlaštenja proizlazi iz punomoći koja može biti opća ili specijalna. PZ bavi se pitanjem opće punomoći.²⁹ U slučaju sumnje o granicama opće punomoći smatrat će se da se ona odnosi na poslove prihvaćanja i otpremanja brodova³⁰ čime se potvrđuje stajalište kako su poslovi prihvata i otpreme brodova redovita i dominantna djelatnost pomorskih agenata. Čl. 315. ZOO-a propisano je kako opunomoćenik kome je dana opća punomoć može poduzimati samo one pravne poslove koji ulaze u redovito poslovanje.³¹ U slučaju da pomorski agent prekorači granice ovlaštenja, nalogodavatelj će biti u obvezi samo ako odobri prekoračenje.³²

Isto tako prema čl. 5. st. 2. Općih uvjeta poslovanja pomorski agent dužan je i ovlašten prilikom izvršenja naloga obavljati i sve poslove koji su uz njega vezani. U praksi odgovornost pomorskog agenta zbog postupanja protivno nalogu nalogodavatelja može postojati radi izdavanja čiste teretnice krcatelju iako nalogodavatelj (prijevoznik) to nije odobrio, potpisivanja teretnice u koju je upisan pogrešan datum ukrcaja, unošenje netočnih podataka u teretnicu, te unošenje krivih podataka vezanih za ukrcaj tereta na palubu/ispod palube. Navedeni rizici posljedica su

26 Čl. 24. Općih uvjeta poslovanja pomorskih agenata Hrvatske. Pomorski agent mora imati ovlaštenje za imenovanje drugog agenta ili podagenta. Ako pomorski agent s nemarom ili nepažnjom imenuje podagenta, a nalogodavatelj zbog postupaka podagenta pretrpi štetu, pomorski agent gubi pravo na naknadu troškova i nagradu, te odgovara prema načelu pretpostavljene krivnje.

27 Čl. 678. PZ-a. Primjena čl. 763. do 784. ZOO-a.

28 O izvršenju naloga prema uputama vidjeti čl. 765. ZOO-a, a o mogućnosti odstupanja od naloga vidjeti čl. 766. ZOO-a.

29 Čl. 676. PZ-a.

30 Čl. 676. st. 4. PZ-a.

31 Čl. 315. ZOO-a.

32 Čl. 311. st. 1. ZOO-a.

povrede ugovora o pomorskoj agenciji.

Osim zbog postupanja protivno nalogu i prekoračenja danih ovlasti, pomorski agent može odgovarati jer nije dostavio ili nije pravovremeno dostavio tzv. račun otpreme nalogodavatelju koji čini prikaz svih troškova nalogodavatelja do kojih je došlo radi ticanja broda u određenoj luci uključujući i nagradu agenta (eng. *agency fee*). Obveza polaganja računa također se temelji na primjeni čl. 768. ZOO-a. O obavljenom poslu nalogoprimac je dužan položiti račun i predati bez odugovlačenja nalogodavcu sve što je primio na temelju obavljanja povjerenih mu poslova, bez obzira je li ono što je primio za nalogodavca bilo dugovano ovome ili ne. Primjerice, ako pomorski agent raspolaže novčanim sredstvima svog nalogodavatelja, može odugovlačiti plaćanje računa davateljima usluga kako bi koristio taj novac za svoje potrebe i na taj način nanijeti štetu svom nalogodavatelju. (Mandić i Lovrić, 2019:92) Odgovornost pomorskog agenta za korištenje nalogodavčeva novca proizlazi iz čl. 770. ZOO-a.³³

Na ovom mjestu treba se osvrnuti na jednu specifičnu obvezu pomorskog agenta koja proizlazi iz čl. 12. Pravilnika o uvjetima za obavljanje djelatnosti pomorskog agenta. Naime, pomorski agent dužan je pravovremeno zatražiti plog novčanih sredstava od inozemnog nalogodavatelja za pokriće troškova usluga koje ovaj traži u hrvatskim lukama. U slučaju da inozemni nalogodavatelj nije doznačio zatražena sredstva prije dolaska broda, pomorski agent je dužan pisanim putem obavijestiti pružatelje usluga kako bi mogli sami odlučiti o pružanju usluga. Pomorski agent je dužan na zahtjev osobe koja pruža usluge ili prodaje robu njegovu nalogodavcu dati jamstva za cijenu robe ili usluge do iznosa za to osiguranih sredstava. Na ovaj način štite se interesi pružatelja usluga, ali i sam položaj pomorskog agenta u slučaju zastupanja nesavjesnog nalogodavatelja.

3.2. Izvanugovorna odgovornost pomorskog agenta

Obzirom na dinamiku poslovanja pomorski agent osim s nalogodavateljem stupa u kontakt s brojnim drugim dionicima pomorskog prometa što znači da može odgovarati i izvanugovorno. Među njima posebno treba istaknuti osobe na strani tereta (osim ako se ne radi o tzv. agentu tereta) te pružatelje usluga unutar lučkog sustava. Odgovornost pomorskog agenta prema tim osobama u pravilu je izvanugovorna, a samo iznimno može biti ugovorna ukoliko pomorski agent radi u svoje ime. Drugi je slučaj kada pomorski agent navodi da radi u tuđe ime i za tuđi

³³ Ako se nalogoprimac služio za svoje potrebe novcem koji je primio za nalogodavca, dužan je, za sve vrijeme, platiti kamate po najvišoj dopuštenoj ugovornoj stopi, a na ostali dugovani novac koji nije predao na vrijeme, zatezne kamate, računajući od dana kad ga je bio dužan predati.

račun, ali djeluje bez ovlaštenja, ili prekoračuje dana ovlaštenja. (Borčić i Drinković, 2009:43). Kod ove vrste odgovornosti ne postoji prethodni odnos između pomorskog agenta (štetnika) i treće osobe (oštećenika), štetni događaj nastupa nepredviđeno i bez volje pomorskog agenta. (Ćurković, 2015:41)

4. OSIGURANJE OD ODGOVORNOSTI POMORSKOG AGENTA

4.1 Pravni okvir osiguranja od odgovornosti pomorskog agenta

Osiguranje od odgovornosti danas zauzima važnu ulogu u svakom suvremenom društvu. Razvojem gospodarstva i društva raste i rizik nastanka štete. Prema općem načelu zabrane prouzročenja štete svatko je dužan suzdržati se od postupka kojim se može drugome prouzročiti šteta.³⁴ Osiguranja od odgovornosti, prema hrvatskom pravu, svrstana su u imovinska osiguranja, dakle osiguranja kojima je svrha naknada nastale štete. Osnovna podjela osiguranja od odgovornosti je podjela na obvezna osiguranja od odgovornosti i dragovoljna osiguranja od odgovornosti pri čemu se svaka od prethodno navedenih kategorija može podijeliti na osiguranje od izvanugovorne odgovornosti i na osiguranje od ugovorne (profesionalne) odgovornosti. (Vrkljan, 2021:31).

Sukladno hrvatskom zakonodavstvu, osiguranje od odgovornosti obvezno je za određene djelatnosti, i to kao jedan od preduvjeta za obavljanje tih djelatnosti.³⁵ Takvom regulativom prvenstveno se nastoje zaštititi osobe koje se koriste uslugama profesionalaca, budući da štete prilikom nastanka osiguranog slučaja mogu biti velike. Ovo osiguranje omogućuje oštećeniku da odštetni zahtjev uputi izravno osiguratelju, a profesionalcu da ga ispunjenje zakonske obveze naknade štete materijalno ne ugrožava i ne ometa njegovo redovito poslovanje. Predmet ovog osiguranja je odgovornost osiguranika zbog stručnih pogrešaka pri obavljanju registrirane djelatnosti osiguranika i kod njega zaposlenih osoba.

Obveza naknade štete od strane osiguratelja nastaje samo ako je došlo do profesionalnog propusta ili pogreške osiguranika i kod njega zaposlenih osoba za vrijeme trajanja ugovora o osiguranju pri čemu je uz dodatnu premiju moguće ugovoriti i retro pokriće i produženi period ostvarivanja odštetnih zahtjeva.

Postavlja se pitanje da li djelatnost pomorskih agenata ulazi u skupinu djelatnosti za koje je osiguranje obvezno. Analizom relevantnih pravnih

³⁴ Čl. 8. ZOO-a.

³⁵ Tako primjerice imamo obvezno osiguranje javnih bilježnika, poreznih savjetnika, stečajnih upravitelja.

izvora dolazi se do zaključka kako ne postoji odgovarajući odgovor na to pitanje. Kao što je u uvodnim odredbama navedeno samo Pravilnik o uvjetima za obavljanje djelatnosti pomorskoga agenta govori o obvezi postojanja odgovarajućeg osiguranja odnosno financijskog jamstva. Naime, postojanje osiguranja ili financijskog jamstva predstavlja jedan od uvjeta za upis pomorskog agenta u Upisnik pomorskih agenata, a upis u Upisnik pomorskih agenata uvjet je za obavljanje same djelatnosti što bi značilo da je osiguranje od odgovornosti pomorskog agenta obvezno. Ako se prilikom inspekcijskog nadzora utvrdi da pomorski agent ne raspolaže financijskim sredstvima odnosno odgovarajućim jamstvom ili osiguranjem, pomorskom agentu privremeno će se zabraniti obavljanje pomorsko-agencijskih poslova. O zabrani obavljanja donosi se odgovarajuće rješenje. Na ovom mjestu upućuje se kritika na sadržaj članak 21. Pravilnika jer ne upućuje na mogućnost korištenja pravnog lijeka niti pokretanja upravnog postupka.³⁶

Međutim, postavlja se pitanje da li se svi pomorski agenti trebaju upisati u Upisnik pomorskih agenata ili samo oni koji se bave određenom djelatnošću kao što je lučka agentura. U tom dijelu zakonska rješenja su manjkava. Ipak, do određenog odgovora može se doći daljnjom analizom uvjeta za upis pomorskih agenata u Upisnik pomorskih agenata. Prema čl. 5. st. 1. t. 3. Pravilnika pomorski agent (čitati pomorska agencija kao pravna osoba ili obrtnik) dužan je dostaviti uvjerenje o položenom stručnom ispitu za zvanje pomorskog agenta najmanje jednog zaposlenika. Stručni ispit polaže onaj zaposlenik koji je ovlašten i osposobljen za obavljanje poslova prihvata i otpreme brodova. Drugim riječima, pomorski agent koji se bavi isključivo poslovima posredovanja nije dužan ispunjavati uvjete iz članka 5. Pravilnika, nije dužan upisati se u Upisnik brodova, pa posljedično ne ulazi u krug pružatelja usluga koji se moraju osigurati od odgovornosti.

Slijedom opisanog, može se zaključiti kako ne postoji univerzalno pravilo o obvezi osiguranja od odgovornosti pomorskog agenta, već ono ovisi o djelatnosti kojom se pomorski agent bavi.

Da li postoji potreba da se djelatnost pomorskog agenta uključi u popis djelatnosti za čije je obavljanje osiguranje trebalo biti obvezno, pitanje je o kojem treba raspraviti znanstvena zajednica, ali i strukovna organizacija odnosno Udruga pomorskih agenata Hrvatske.

U prilog uvođenju obveznog osiguranja govori činjenica da se radi o raznovrsnoj djelatnosti (prihvat i otprema brodova, posredovanje pri

³⁶ Prema čl. 21. st. 2. Pravilnika privremena zabrana obavljanja djelatnosti može se odrediti do otklanjanja nedostataka, a najduže godinu dana.

sklapanju ugovora o iskorištavanju brodova, briga o teretu, opskrba brodova, briga o putnicima, briga o posadi), da su nalogodavatelji najčešće inozemne pravne osobe (brodovlasnici, brodari), da je riječ o djelatnostima koje podrazumijevaju velike novčane vrijednosti i da moguće štete mogu biti financijski izdašne.

PZ u dijelu koji se odnosi na ugovor o pomorskoj agenciji ne samo da ne govori o osiguranju od odgovornosti pomorskog agenta nego ne sadrži nijednu odredbu o njegovoj odgovornosti. Postavlja se pitanje da li se odredbe iz PZ-a koje se odnose na ugovor o pomorskom osiguranju na određeni način mogu primijeniti i na djelatnost pomorskih agenata. Iz polja primjene čl. 684. PZ-a jasno proizlazi kako se odredbe ne primjenjuju na djelatnosti pomorskih agenata bez obzira što obavljaju djelatnosti usmjerene na iskorištavanje broda.³⁷

Obzirom na izostanak posebnih odredbi o osiguranju od odgovornosti pomorskog agenta u sektorskim propisima, preostaje isključiva primjena ZOO-a u dijelu koji se odnosi na ugovor o osiguranju.

4.2 Osobe u ugovoru o osiguranju od odgovornosti pomorskog agenta

Ugovor o osiguranju od odgovornosti je dvostrano obvezni pravni posao čije su stranke osiguratelj i ugovaratelj osiguranja. Osiguranjem od odgovornosti pomorskog agenta, osiguratelj se obvezuje osiguraniku da će mu u granicama osigurane svote nadoknaditi iznos koji bi bio dužan platiti ili koje je već platio trećim osobama zbog postojanja njegove odgovornosti iz obavljanja pomorsko agencijske djelatnosti. (Belanić, 2010:270) Ugovaratelj osiguranja se obvezuje da će osiguratelju platiti premiju osiguranja. Kao ugovaratelj osiguranja može se pojaviti agent zaposlenik ako ugovor o osiguranju sklapa za svoj račun (pa je ujedno i osiguranik što će u praksi biti rjeđi slučaj)³⁸ ili pomorska agencija ako ona sklapa ugovor o osiguranju za agente zaposlenike koji rade u toj pomorskoj agenciji. Što se tiče pozicije osiguranika, također imamo dvije mogućnosti: a) pomorski agent (pravna osoba) i b) agent zaposlenik.

37 Članak 684. Odredbe ove glave Zakonika primjenjuju se na:

- 1) osiguranje broda, njegovih strojeva, uređaja, opreme i zaliha te robe i drugih stvari koje se prevoze brodom ili se na njemu nalaze,
- 2) osiguranje vozarine, prevoznine, troškove osiguranja, troškove opskrbe broda, zajedničke havarije, nagrade za spašavanje, očekivani dobitak, proviziju, osobni dohodak posade, založna i ostala prava i materijalna korist koje postoje ili se opravdano mogu očekivati u vezi s plovidbom ili prijevozom robe brodom, a mogu se procijeniti u novcu,
- 3) osiguranje odgovornosti za štete nanesene trećim osobama u svezi s iskorištavanjem broda i drugih stvari navedenih u točki 1) ovoga stavka, te na osiguranje od odgovornosti za štete na brodu primijenom na popravak.

38 Čl. 2. Pravilnika: „Agent zaposlenik je fizička osoba koja posjeduje iskaznicu pomorskog agenta koja u ime i za račun pomorskog agenta neposredno obavlja pomorsko agencijske djelatnosti, a naročito poslove otpreme brodova.“

Koje bi osobe ulazile u krug trećih osoba u osiguranju ovisi o tome gleda li se na odgovornost pomorskog agenta prema trećima kao na ugovornu ili izvanugovornu odgovornost. Ako odgovornost pomorskog agenta promatramo kao ugovornu odgovornost, trećim osobama smatrale bi se osobe koje su u ugovornom odnosu s pomorskim agentom tj. u odnosu iz punomoći (tzv. mandatni odnos), a to su brodovlasnici ili brodari (rjeđe mogu biti naručitelji tereta). Ako se na odgovornost pomorskog agenta gleda kao na izvanugovornu odgovornost tada bi se trećim osobama smatrale i one osobe koje nisu u ugovornom odnosu s pomorskim agentom, ali su pretrpjele štetu obavljanjem pomorsko agencijske djelatnosti.

4.3 Opseg pokrića rizika u osiguranju od odgovornosti pomorskog agenta

Predmet osiguranja od odgovornosti pomorskog agenta jest odgovornost pomorskog agenta za štetu koju prouzroči nalogodavatelju i trećim osobama obavljanjem pomorsko agencijske djelatnosti. Ugovaranjem osiguranja pomorski agent se štiti od imovinskih posljedica svoje izvanugovorne odgovornosti te posljedica povrede ugovornih obveza i stječe sigurnost da neće pretrpjeti imovinsku štetu ako se ostvari osigurani slučaj jer će je umjesto njega snositi osiguratelj (Pospišil, 2021:23.) Da bi postojala obveza osiguratelja na isplatu naknade štete trećoj oštećenoj strani mora se utvrditi postojanje odgovornosti pomorskog agenta. Osim postojanja odgovornosti, šteta mora nastati obavljanjem pomorsko agencijske djelatnosti. Tako se dolazi do važnosti definiranja pomorsko agencijskih poslova (o tome više *infra* u poglavlju 2.) jer za štete do kojih bi moglo doći obavljanjem drugih djelatnosti, pomorski agent bi trebao sklopiti posebno osiguranje ili takve štete ne bi bile pokrivena ovim osiguranjem. Ovdje se radi o imovinskoj šteti koja je nastala trećim osobama propustom ili pogreškom u obavljanju profesionalne djelatnosti.

Jedna od posebnosti osiguranja od odgovornosti je i pitanje trenutka nastanka osiguranog slučaja. Našim propisima to nije izričito regulirano. Postoje tri mogućnosti: trenutak nastanka štetnog događaja, trenutak podnošenja odštetnog zahtjeva, trenutak sporazumnog odnosno sudskog utvrđenja odgovornosti osiguranika. Razumnim se čini trenutak nastanka štetnog događaja jer bez štetnog događaja neće doći niti do obveze osiguratelja za naknadu štete iz ugovora o osiguranju od odgovornosti. (Pavić, 2009).

Ovim osiguranjem pokrivena je odgovornost za štetu prouzročena oštećenim osobama uslijed neispunjenja, manjkavog ispunjenja ili propusta u ispunjenju ugovorne obveze osiguranika.

Opseg pokrića rizika svakako ovisi i o vrsti posla kojeg pomorski agent obavlja. Ako se radi o prihvatu i otpremi brodova (tzv. lučka agentura), među češćim rizicima svakako će se pojaviti: a) pogreške pri ispunjavanju i izdavanju teretnice i ostale dokumentacije, b) dostavljanje pogrešnih informacija lučkoj upravi, c) greške pri izračunu vozarine, d) nemogućnost prikupljanja vozarine, e) carinske kazne i oduzimanje tereta, f) predaja tereta bez teretnice. Za razliku od lučke agenture, rizici u poslovanju agenta posrednika (eng. *shipbroker*) mogu biti: a) pogrešne ili nepotpune informacije o plovnom objektu ili teretu, b) pogreške prilikom vođenja pregovora (sadržaj ponude i protuponude, slanje ponude na krivu adresu elektroničke pošte), c) prekoračenja ovlaštenja koje je dobio od nalogodavatelja, d) posredovanje u ime i za račun nepostojećeg nalogodavatelja i sl.

5. OSIGURANJA OD ODGOVORNOSTI POMORSKOG AGENTA PREMA PRAVILIMA ITIC-A

Po uzoru na klubove koji osiguravaju odgovornost brodara (Pospišil, 2021:47),³⁹ za osiguranje odgovornosti pomorskih agenata djeluje Međunarodni klub prometnih posrednika (engl. *International Transport Intermediaries Club* – u daljnjem tekstu: ITIC). ITIC se bavi rješavanjem problema plaćanja profesionalnih zahtjeva za naknadom štete. ITIC je vodeći pružatelj usluga osiguranja profesionalnih zahtjeva za naknadom u pomorskom sektoru. Klub radi na temelju uzajamnog osiguranja, bez profita, za dobrobit članova. Usluge koje klub daje svojim članovima dijele se na zaštitu i naknadu. Poslovima zaštite pripada besplatna pravna pomoć te pokriće agencijske provizije za posredovanje u sklapanju različitih ugovora. Naknadu tvori pokriće štete za zahtjeve koji nastaju pogreškama, propustima ili nemarom pomorskog agenta te njegovim prekoračenjem ovlasti. Takvo osiguranje može se proširiti na pokriće kazni za onečišćenje mora, vađenje podrtina, štete na lučkim uređajima koje uzrokuje brod kojeg zastupa osigurani pomorski agent i na gubitke provizije zbog propasti broda. (Mandić i Lovrić, Svi pomorski agenti godišnje plaćaju određen iznos, a osigurane su sve agentove djelatnosti. Obzirom da svaka djelatnost ima određene specifičnosti poslovanja pa samim time i rizike koji prate tu djelatnost, unutar ITIC-a posebno su prepoznati lučki agenti te agenti posrednici. Pogreške koje mogu nastati prilikom posredovanja odnose se na razmjenu informacija i dopisivanje s klijentima koji daju netočne adrese elektroničke pošte, slanje pogrešnih podataka o iznosu prekostojnica, davanje pogrešnih podataka o plovidbi

³⁹ Riječ je o tzv. P&I klubovima koji predstavljaju udruženja brodovlasnika koji se udružuju da bi jedni drugima pružili zaštitu i naknadu za slučaj odgovornosti prema trećima, na temelju uzajamnosti i bez ostvarivanja profita.

ili teretu, kršenje jamstava ili postupanje za nalogodavatelja koji ne postoji. Od svih članova, profesionalnim osiguranjem naknade pokriveno je preko 500 pomorskih agenata. (Mandić i Lovrić, 2019:93)

5.1 Knjiga pravila ITIC-a

ITIC svake godine donosi tzv. Knjigu pravila koja čini osnovu za izdavanje police osiguranja članovima ITIC-a. Posljednje izdanje pravila čini Knjiga pravila iz 2024. te se ona primjenjuju na svaku policu osiguranja čiji je početak osiguranja nakon 1. lipnja 2024. Na police čiji je početak osiguranja prije 1. lipnja 2024. primjenjuju se pravila iz 2023. godine. Osiguranje se temelji na primjeni Pravila, ali i uvjeta iz pojedine Potvrde o učlanjenju u Klub (*Certificate of Entry*). Važno je istaknuti kako Potvrda ne samo da potvrđuje da je određena agencija učlanjena u klub nego može sadržavati dodatne uvjete ili odstupanja od standardnih uvjeta sadržanih u Pravilima. U slučaju bilo kakvog proturječja između uvjeta iz Potvrde i Pravila, prednost će imati uvjeti iz Potvrde. Osiguranje u Klubu temelji se na načelu odštete/obeštećenja.

Članovi Kluba uplaćuju u zajednički fond bez obzira na razlike u uslugama koje pružaju ili osiguranim interesima. Uzajamnost kao glavna značajka ovog Kluba znači da su članovi kluba istovremeno i osiguratelji i osiguranici te se pravično dijeli rizik i odgovornost.

Predvidivi /planirani prihodi Kluba sastoje se od početne premije (*advance premium*) i dodatne premije (*supplementary premium*).⁴⁰ Početna premija navodi se u Potvrdi o učlanjenju svakog člana Kluba, a sam iznos početne premije određuje se na način da ukupan iznos početnih premija bude dovoljan za pokriće svih očekivanih obveza, troškova i rashoda Kluba u toj osigurateljnoj godini. Odbor direktora može donijeti odluku o potrebi uplate dodatne premije u određenom iznosu ako smatraju da početne premije plaćene za određenu osigurateljnu godinu nije dovoljan za podmirivanje svih obveza, troškova i rashoda Kluba za tu godinu. Odluka se mora donijeti prije isticanja osigurateljne godine.

Potrebno je naglasiti kako postoji mogućnost zaračunavanja tzv. fiksne premije koja se temelji na posebnoj odluci uprave Kluba, a iznos se utvrđuje za svaki slučaj posebno i navodi se u Potvrdi o učlanjenju.

Pravilima Kluba propisani su slučajevi kada dolazi do prestanka osiguranja i članstva u Klubu, a to su sljedeći slučajevi: a) pokretanje postupka u skladu s bilo kojim zakonom o stečaju ili insolventnosti, b) prestanak

40 Pravilo 20.

obavljanja osigurane usluge, c) smrt ili gubitak poslovne sposobnosti fizičke osobe, d) prestanak postojanja pravne osobe, te e) ako je član ili bilo koja osoba (pravna ili fizička) s vlasničkim udjelom od 25% ili više podvrgnut sankcijama, zabranama ili ograničenjima u skladu s rezolucijama Ujedinjenih naroda ili trgovinskim ili gospodarskim sankcijama ili propisima Europske unije, Ujedinjenog Kraljevstva ili Sjedinjenih Američkih Država.⁴¹

U pogledu pokrića Pravilima su regulirani uvjeti osiguranja odnosno pokriće šteta nastalih uslijed rukovanja teretom bilo da je riječ o gubitku ili oštećenju tereta.⁴² Posebno je istaknuto osiguranje od odgovornosti koje se temelji na kršenju propisa prilikom uvoza/izvoza tereta,⁴³ imigracijskih poslova, sigurnosti na radu te onečišćenja pri čemu se mora raditi o onečišćenju uzrokovanom gubitkom ili oštećenjem tereta ili opreme. Pravilima kluba također su osigurane štete koje se vežu uz financijske gubitke treće strane, smrt ili tjelesne ozljede trećih osoba, te gubitak ili oštećenje imovine treće strane.⁴⁴ Pravilima kluba regulirana su i tzv. dopunska osiguranja koja se odnose na osiguranje pravnih troškova i naplate potraživanja uz navođenje određenih izuzeća.⁴⁵

5.2 Klauzule isključenja iz ugovora o osiguranju od odgovornosti pomorskog agenta

Osim rizika u pokriću, Pravilima kluba utvrđena su i određena ograničenja i isključenja pokrića. Tako osiguranjem od odgovornosti pomorskog agenta nisu pokrivena štete nastale zbog:

- kašnjenja, osim ako je do kašnjenja došlo postupanjem prema posebnim uputama nalogodavatelja,
- primjene carinskih i poreznih zakona za robu koja podliježe posebnim pravilima,
- troškova nastalih stvarnom ili navodnom povredom bilo kojeg kaznenog propisa,
- troškova nastali u vezi s bilo kakvim sporom s nalogodavateljem radi usklađivanja računa ili ako nalogodavatelj postane insolventan,
- svakog rizika koji postoji u vezi s gubitkom gotovine,
- štete zbog kontrabande, nedopuštene trgovine ili drugih sličnih nedopuštenih aktivnosti.

Ako nastane odgovornost koja proizlazi iz više različitih djelatnosti, od kojih

41 Pravilo 18.

42 Pravilo 4.1.

43 Pravilo 7.

44 Pravilo 2.2.

45 Dio 4.

su samo neke osigurane, osiguranje pokriva samo onaj dio odgovornosti koji isključivo proizlazi iz tih osiguranih usluga.

Osiguranje ne pokriva gubitak, štetu, odgovornost ili trošak koji su izravno ili indirektno prouzročeni od strane:

- ionizirajućih zračenja ili onečišćenja radioaktivnošću bilo kojeg nuklearnog goriva ili bilo kojeg nuklearnog otpada ili izgaranja nuklearnog goriva,
- radioaktivnih, toksičnih, eksplozivnih ili drugih opasnih ili zagađujućih svojstva bilo koje nuklearne instalacije, reaktora ili nuklearnog sklopa ili nuklearnih komponenti,
- bilo kojeg oružja ili uređaja koji koristi atomsku ili nuklearnu fisiju i/ili fuziju ili druge slične reakcijske ili radioaktivne sile ili materije,
- radioaktivnih, toksičnih, eksplozivnih ili drugih opasnih ili zagađujućih tvari,
- svakog kemijskog, biološkog ili elektromagnetskog oružja.⁴⁶

Osiguranje ne pokriva rizik od onečišćenja do kojeg je došlo pod određenim uvjetima i u određenim rokovima.⁴⁷

Osiguranje od odgovornosti pomorskog agenta ne pokriva rizik koji:

- je izravno ili neizravno uzrokovan ratom, invazijom, djelima stranih neprijatelja, neprijateljstvima (bilo da je rat proglašen ili ne), građanskim ratom, terorističkim aktima ili sabotажama, pobunama, revolucijom, ustankom, gubitkom imovine uslijed nacionalizacije ili po nalogu nadležnog tijela,
- nastaje zbog štrajkova, nereda, civilnih sukoba, blokada, zastoja i/ili radnog ograničenja bilo koje prirode ili vrste.⁴⁸

6. ZAKLJUČAK

Analizom relevantnim odredbi koje čine pravni okvir poslovanja pomorskog agenta u Republici Hrvatskoj u dijelu koje se odnose na njegovo poslovanje, odgovornost za štetu te uvjete osiguranja od odgovornosti pokazalo se kako ona nisu u cijelosti zadovoljavajuća, posebno u dijelu koji se odnosi na pitanje osiguranja od odgovornosti.

⁴⁶ Pravilo 13.4.

⁴⁷ Pravilo 13.5.

⁴⁸ Pravilo 13.

Prema Pravilniku o uvjetima za obavljanje djelatnosti pomorskog agenta te pravima i obvezama pomorskog agenta samo jedna kategorija pomorskih agenata ulazi u krug obveznika osiguranja, a to su lučki agenti. Upravo radi toga trebalo bi pokrenuti postupak revidiranja ovog Pravilnika. Nadalje, provedeno istraživanje dovelo je do zaključka kako pomorski agent predstavlja kombinaciju zastupnika, posrednika, pomagača, savjetnika, pa čak i miritelja ovisno o vrsti poslova koje obavlja za svog nalogodavatelja što dovodi do nužne i istovremene primjene PZ-a kao *lex specialis* i ZOO-a kao *lex generalis* u dijelovima koji se odnose na ugovor o nalogu, ugovor o posredovanju, ugovor o djelu i ugovor o osiguranju.

U dijelu koji se odnosi na terminološku ujednačenost potrebno je jasno odrediti pojam pomorskog agenta, pomorske agencije i agenta zaposlenika, te dodatno propisati uvjete za obavljanje djelatnosti (ne) ovisno o vrsti pomorskog agenta u Pravilniku o uvjetima za obavljanje djelatnosti pomorskog agenta te pravima i obvezama pomorskog agenta.

Pomorski agent u svom poslovanju može odgovarati ugovorno i izvanugovorno što će u praksi biti rjeđi slučaj. Da bi se zaštitio od odgovornosti, on je dužan isticati da radi isključivo u svojstvu agenta odnosno da radi u tuđe ime i za tuđi račun. Bez obzira na (ne)obveznost osiguranja od odgovornosti, većina pomorskih agenata osigurava svoju odgovornost kako bi se financijski zaštitio. Na međunarodnoj razini djeluje Međunarodni klub prometnih posrednika (*engl. International Transport Intermediaries Club*) koji djeluje prema načelu uzajamnosti, a pokriva rizike i štete koje su specifične u pomorsko agencijskom poslovanju. Analizom Knjige pravila dolazi se do zaključka kako ITIC pruža široki spektar pokrića, ali i odgovarajuća ograničenja i isključenja. Veliki doprinos ITIC-a prepoznaje se u prikupljanju podataka o nastalim štetama i objavljivanju smjernica o preventivnom djelovanju kako bi se izbjegle štete odnosno smanjio broj odštetnih zahtjeva tako da se očekuje, ali i potiče nastavak suradnje ITIC-a i pomorskih agenata.

Marine agent liability insurance

Summary: *The business of a maritime agent in the Republic of Croatia is primarily regulated by the Maritime Code, the Ordinance on the conditions for performing the activities of a maritime agent, and the rights and obligations of a maritime agent, and the General Terms and Conditions of Business of Maritime Agents as an autonomous legal act. Its uniqueness is recognized in the fact that it works on behalf of and for*

the account of another. When performing work for its principal, whether it is the reception and dispatch of ships or brokerage work, the maritime agent is exposed to numerous risks that can lead to damage and its financial liability. The paper analyzes the conditions of liability insurance for maritime agents in the Republic of Croatia, and special attention is focused on the role of the International Transport Intermediaries Club (ITIC) as the leading provider of professional claims insurance services in maritime transport.

Keywords: *maritime agent, maritime agent activities, liability insurance, International Transport Intermediaries Club*

Navedeni izvori i korištena literatura

Belanić L. (2010), Osiguranje od odgovornosti odvjetnika (s osvrtom na neka rješenja u poredbenom pravu), Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 31, br. 1, Suppl., str. 263 - 293.

Borčić V. (1994), Ugovor o pomorskoj agenciji, Uporedno pomorsko pravo, Vol. 36, br. 141.-144., str. 183.-191.

Ćurković M. (2015), Osiguranje od izvanugovorne i ugovorne (profesionalne) odgovornosti, Inženjerski biro, Zagreb

Direktiva 2010/65/EU o službenom postupku prijave za brodove koji dolaze u luke i/ili odlaze iz luka država članica i o stavljanju izvan snage Direktive 2002/6/EZ, SL L 283, 29.10.2010, p. 1–10

International Transport Intermediaries Club, dostupno na: <https://www.itic-insure.com/>

Mandić N., Lovrić I. (2019), Pomorske agencije i otpremništvo, Split, Pomorski fakultet Sveučilišta u Splitu

Opći uvjeti poslovanja pomorskih agenata Hrvatske, Udruga pomorskih agenata Hrvatske, 2009., <https://asbac.hr/opci-uvjeti>

Pavić D. (2009), Ugovorno pravo osiguranja: komentar zakonskih odredaba, Tectus d.o.o., Zagreb

Poljanec K. (2019), Imovinska prava pomorskog agenta u hrvatskom i europskom pravu s osobitim osvrtom na posebnu naknadu, Poredbeno pomorsko pravo, God. 58, 173, str. 255-298

Pomorski zakonik, NN 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15, 17/19.

Pospišil M. (2021), Protecting & indemnity (P&I) osiguranje i obvezno osiguranje prema međunarodnim pomorskim konvencijama, vlastita

naklada, Crikvenica

Pravilnik o ispravama, dokumentima i podacima o pomorskom prometu, te o njihovoj dostavi, prikupljanju i razmjeni, kao i o načinu i uvjetima izdavanja odobrenja za slobodan promet s obalom, NN 70/13, 55/15, 103/17, 13/20, 146/23.

Pravilnik o posredovanju pri zapošljavanju pomoraca, NN 55/18.

Pravilnik o uvjetima za obavljanje djelatnosti pomorskog agenta te pravima i obvezama pomorskog agenta, NN 82/07.

Vrkljan D. (2021), Osiguranje od profesionalne odgovornosti i određivanje trenutka nastanka osiguranog slučaja, Hrvatski časopis za OSIGURANJE, br. 5, str. 29-45

Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23.

